

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XXVIII. De legitima extractione facienda instrumentorum Notarii defuncti, aliorumque publicorum documentorum, seu actorum existentium in archiviis, aliisque locis; Et tali occasione agitur de ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

signi Notarii, cum in plerisque partibus sit in usu utrumque, & in aliis sufficiat solum signum, quod sub se cortineat subscriptionem, ideoque dictis legibus, vel stylis deferendum erit; In Curia verò utrumque adhibetur, *Ubi supra, & præsertim Cavaler. dicta decis. 122.*

In Regno autem Neapolitano, ut instrumentum dicatur verè publicum, & in forma probanti, juxta illas leges particulares, requiritur quod à Notario scriptum sit in charta pergamenæ, seu de corio, cum eius signo, quod stare videtur loco subscriptionis, atque sit subscriptum, etiam per judicem ad contractus, & per tres testes literatos, id est scientes legere, & scribere, quando id quod in eo continetur importet ultra valorem libræ auri, juxta antiquam æstimationem, ad rationem ducatorum sex pro qualibet uncia, cum etiam hodiè retinetur in aliqua parte, & præsertim in dotibus, quæ constituantur per plebeos usus, qui antiquitus in omnibus contractibus, aliisque dispositionibus erat communis, atque magis retinetur in alio Regno Sicilia, ultra adhibendi terminum, seu vocabulum *unciarum* ad dictam rationem ducatorum sex pro qualibet; Ubi vero valor sit inferior, tunc ultra subscriptionem Judicis ad contractus, requiritur illa duorum testium, atque aliàs sine hac solemnitate instrumentum non dicitur in forma probante.

Verum quia, ista nimia solemnitas, ob absentiam, vel mortem testium, sive ex aliis accidentibus, magnas difficultates, ac sumptus parere solebat; Hinc proinde, ut facilitati commercii magis consultum esset, iste rigor de facto retinetur solum inter præsentem, & in eodem loco, ubi agatur de instrumento incusando, seu liquidando juxta formam ritus illius M. C. V. de qua particulariter agitur infra inter judicia summaria, & exequutiva; Pro reliquis autem judiciis, & præsertim pro illo, ubi adeo frequentis quod *Assistentia* dicitur, de quo pariter infra inter remedia, vel inter dicta possessoria, ab antiquo tempore inolevit usus præstandi fidem copiis authenticis, in simplici charta, quæ ibi *bombicina* vulgò dicitur, inter præsentem, sive intra duas dietas; Paulatim verò per totum regnum, ac etiam in ipsa Regia Civitate, eiusque Tribunalibus, in causis locorum Regni id est in usu; Adhuc tamen, quando de causis gravibus agatur, earumque principale, vel præcipuum fundamentum in illius instrumenti veritate, ac forma probanti consistat, Parte opponente, ad dictam formam probantem reducendum est; Maximè ubi sint mortui Notarius & testes; Idemque fortius ubi agatur de causis, quæ agitentur extra Regnum; Putà pro frequentiori contingentiâ in Curia Romana per appellationem ab Ordinariis locorum. *De dicta solemnitate rigorosa, eiusque moderatione, ut supra Franch. & add. dec. 141. Rovit. pragm. 1. de fid. instrum. Modern. contr. 32. & 38. & decis. 377. par. 11. rec.*

Potissimè, ut ego pluries in facti contingentia dicere consuevi, ac sustinui, quoniam in Curia non admittitur dictus usus Regni deferendi copiis habentibus solum attestacionem Notarii extrahentis, dum de jure, copiarum non dicuntur instrumenta authentica, etiam si extracta sint ab eodem Notario rogato, multò minus si ab alio, quoniam Aliud est copia, & aliud est instrumentum publicum, atque eatenus copiis, quandoque deferri solet, quatenus agatur de factis antiquis; Atque fomentum sufficientium adnuculorum habeant. *Cavaler. decis.*

79. *Buratt. & add. decis. 243. 187. par. 5. rec. dec. 51. p. 9. rec. tit. de testam. disc. 66.*

Cumque in eo Regno Notarii Regii habeant solum in usu dandi dictas copias, non autem instrumenta nisi juxta dictam formam; Hinc proinde non habetur ille usus instrumentorum publicorum in charta ordinaria, & cum sola subscriptione & signo Notarii, ut in Curia, aliisque partibus in usu est.

Et quamvis aliqui crediderint, quod cum hæc forma proveniat ab illis legibus laicalibus, idcirco necessaria non sit in causis Ecclesiarum, & personarum ecclesiasticarum, quæ præsertim in Tribunalibus Curie Romanæ, vel in aliis fori ecclesiastici agantur, ratione exemptionis à dictis legibus; Attamen id continet æquivocum ab eadem Rota, elucidatum occasione legis inhabilitantis Notarios vassallos in instrumentis, quæ favorem vel ordium Baronum concernant. *Bich. decis. 23. & 91. Royas decis. 198. lib. 1. de feud. disc. 29.* Ex ea clara & convincenti ratione, quod scilicet leges laicales, non tollunt fidem instrumento, quod alias fide dignum esset, unde propterea suam faceret operationem cum personis ecclesiasticis non subditis, suum jus eis tollendo, sed adimunt fidem Notario eadem laicali auctoritate creato, ita declarando, quod non censetur sibi data potestas, nisi quatenus servetur forma præscripta.

Ad occurrendum itaque huic difficultati, pro causis extra Regnum, & præsertim in Curia tractandis, prudenter aliqui Notarii, illi præsertim qui in eadem Regia Civitate, majora & graviora negotia agere solent, curant obtinere quoque Apostolicam auctoritatem, & consequenter tanquam Notarii Apostolici, dant, seu conficiunt instrumenta pro foro ecclesiastico, eo modo quo de jure communi, & de stylo Curie sufficit; Ac etiam aliqui obtinent quoque auctoritatem Imperialem pro instrumentis deservientibus pro, rebus Italiae partibus, præsertim Lombardia, & Hetruriae, vel etiam extra Italiam, ne ita urgeat necessitas, quæ incumbit Notariis, qui Regia tantum auctoritate creati sint dictam formam servandi.

Procedunt hæc in instrumentis publicis, quæ cum debita forma, ut supra de jure communi, vel particulari respectivè extrahantur per ipsosmet Notarios rogatos, quorum respectu compulsoria, vel alia similis forma necessaria non est; Ubi verò agatur de reassumptione, vel extractione per alium, facta vel faciendâ, cum tunc majores intrent difficultates, seu requirantur solemnitates, idcirco agitur particulariter, *discursu sequenti.*

De legitima extractione faciendâ instrumentorum Notarii defuncti, aliorumque publicorum documentorum, seu actorum existentium in archivis, aliisque locis; Et tali occasione agitur de materia compulsoria.

Ac etiam, an & quando una Pars teneatur alteri edere eius jura, vel scripturas.

Et de materia productionis, vel repetitionis.

S V M M A R I V M.

Necessaria non est compulsoria in instrumentis extractis ab ipso Notario rogato, vel successore.

- 2 *Secus autem in iis, qua ab alio extrahantur.*
- 3 *Quid sit compulsoria.*
- 4 *De eius duplici specie.*
- 5 *De differentia inter generalem & specialem, & quod procedat in omnibus cum terminis remissoria.*
- 6 *Quod non expediat disputationes de super assumere, remissivè.*
- 7 *De alia differentia antiqua inter compulsorium generalem, & specialem in Rota.*
- 8 *De eodem de quo num. 1 circa successorem, vel ratione officii.*
- 9 *Fallit in officiali deputato per colligantem.*
- 10 *Quod quandoque neque compulsoria sufficiat, sed debeat exhiberi originale.*
- 11 *De iuribus extrahendis ab actis Notarii defuncti.*
- 12 *De duabus speciebus Notariorum in officium, & jure privato.*
- 13 *In prima specie successor est idem, ac praedecessor.*
- 14 *In altera specie scriptura remanent in hereditate Notarii, & quomodo sit provisum in Urbe, & Statu Ecclesiastico.*
- 15 *Successor Notarii privati non extrahit sine compulsoria.*
- 16 *De praxi Regni Neapolitani circa extractionem instrumenti ex scripturis Notarii defuncti.*
- 17 *De eodem, & de facultatibus illorum Notariorum.*
- 18 *Quid ubi facultates non intrent.*
- 19 *Copia vel fides instrumenti non probat, quod tamen declaratur inter presentes.*
- 20 *Iura informia probant si pars citata non opponit, quod declaratur.*
- 21 *Item iura informia admiculata probant.*
- 22 *De fide praestanda archivio, & de quo archivio &c.*
- 23 *De eodem, & an solum archivium sufficiat.*
- 24 *De fraudibus qua fieri solent in archivis.*
- 25 *De copia, vel sumpto extracto ab actis.*
- 26 *De amissione scripturae, eiusque tenore probando per testes, & quid requiratur.*
- 27 *De eodem cum distinctione casus amissionis.*
- 28 *De occupante, vel lacerante scripturas.*
- 29 *An una pars teneatur edere alteri eius scripturas, & iura.*
- 30 *De eodem, & quando haec obligatio magis ardeat.*
- 31 *An exhibitio praesumatur integra.*
- 32 *De coactione ad factum, vel sufficiat offerre interesse.*
- 33 *De confessione, vel approbatione, qua resultat à productione.*
- 34 *Quando productio dicatur facta realiter, & quando verbaliter.*
- 35 *An & quando sufficiat sola verbalis.*
- 36 *Debet fieri parte citata, & quando citatio non requiratur.*
- 37 *An productio in uno iudicio sufficiat pro alio.*
- 38 *Generalis productio non sufficit.*
- 39 *Minusque eius assertio.*

DISC. XXVIII.

DE instrumentis in publicam formam extractis ab ipsomet Notario rogato, & pro quibus forma, vel solemnitas compulsoriae necessaria non est, quamvis lite pendente edantur,

dummodo publici instrumenti formam ac requisita habeant, habetur actum supra. *discursu procedenti.*

Ubi verò, Notario defuncto, contingat extractionem fieri ab alio, quam ab ipsomet, qui de actu sit rogatus; Quatenus pertinet ad regulas iuris communis, aut ad Romanam Curiam stylum; Regula est, ut non deferatur instrumentis per diversum Notarium extractis, nisi cum solemnitate compulsoriae, cuius terminus, videtur Romanam Curiam specialis, eo modo quo alter, remissoriae, de quo infra; Ad eum quamvis ad Curiam accesserim post aliqua munera expleta; huiusque facultatis aliquod exercitium; Adhuc tamen huiusmodi termini vili sunt novi,

Compulsoria itaque, est quaedam commissio, quam iudex, coram quo causa pendet, tradit Ordinario loci, vel alteri personae in ecclesiastica dignitate constitutae existenti in partibus, in quibus adfit scriptura extrahenda, ut assumpto publico, & probato Notario, citata, & audita Parte interessata, factaque debita recognitione prothocolli, vel alterius originalis, ex quo publicum instrumentum, vel aliud authenticum transumptum extrahendum est, huiusmodi extractionem fieri posse ac debere decernat; ita jure delegationis, supplendo, vel explicando, partes iudicis causa; si praesens esset in loco, adeo ut causa Iudex non Notarii extrahentis, sed Iudicis delegati fidem sequatur, super actu iudiciali, qui servatis servandis, parte interessata citata in forma iudicii sit gestus.

Duplex autem est compulsoriae species: una scilicet generalis, & altera specialis. Generalis est illa, quae non petitur, neque conceditur pro extractione aliquarum certarum scripturarum, sed in genere pro omnibus, & quibuscumque iuribus ad causam facientibus; Specialis verò est illa, quae petitur pro extractione certarum scripturarum.

Notabilis verò differentia est, inter unam & alteram speciem, quoniam prima, secum non trahit dilationem, seu retardationem cursus causa, ut facit altera; Et consequenter cum compulsoria generalis, colliganti nullum inferat praedictum, neque habeat illam suspensionem, quam ex dicta ratione dilationis, vel retardationis habet specialis, non assumitur super eius concessione formales disputationes, sed cuilibet petenti conceditur, etiam sine citatione Partis, quae necessaria est in eius executione, coram illo, qui assumatur eius Iudex, vel exequutor in partibus, pro faciendo actum extractionis; Neque dirigitur certa, & particulari personae, sive certò magistratui, sed omnibus, & quibuscumque.

Specialis verò, ob suspensionem calumniae, quae illi ratione dictae dilationis inesse solet, ut ita scilicet sub hoc prae-textu, Reus ac possessor, Actorem defatiget, atque causam in longum protrahat, (eodem modo quo in remissoria frequentior praxis docet) in eius concessione requirit citationem Partis cum exhibitione copiae, vel sumpti illarum scripturarum pro quarum solemnitate extractione in forma probanti petitur compulsoria; Atque se opponente altera Parte, de super assumitur formales disputationes, atque in causis Rotalibus, id sequitur cum dubio particulari, super cuius resolutione eduntur decisiones, dum ita cadunt omnes illae quaestiones, vel inspectiones, de quibus habetur infra in discursu remissoriae, dum à pari ex rationis identitate in omnibus procedunt compulsoria, & remissoria, tam super calumnia, quam super irrelevantia;

Ac

Ac etiam quia aliquando collitigans, ut hæc subterfuga evitet, dare solet scripturam informem pro extracta, ut habeatur, ac si esset in forma probanti. ex illis prudentialibus regulis, de quibus habetur infra in dicto discursu remissoria; Atque ubi ea danda sit, deputatur Judex particularis, Partibus non suspectis, prævia discussione confidentium & diffidentium eo modo quo in remissoria, & generaliter in aliis subdelegationibus, iuxta formulas Notariorum, quæ registratæ habentur apud illos Practicos, potius mecanici sunt, & transcriptores, quam scientifici; Et quæ pro consuetâ Practicorum scientia omnibus notæ sunt per traditiones.

Alia item dignoscatur antiquitas differentia inter compulsoriam specialem & generalem in causis Notarialibus, quod pro speciali requirebantur particularis commissio Papæ; Verum hodie ob Innocentianam hæc necessitas cessat, dummodo causa cognita ut supra, ea concedatur.

Iti solemnitas extractio cum compulsoria, necessaria non est in illis iuribus, quæ extrahantur per ipsum Notarium rogatum, sive per ejus successorem in officio, aut alterum publicum officialem ad id deputatum, ut ex gr. sunt Notarii seu Actuarii respectu actorum judicialium, vel Secretarii, aut Cancellarii, sive Archivista, aliove nomine nuncupati respectu illarum scripturarum, quæ in aliquo archivio, vel alio loco, sive in aliquibus libris & registris sint, sub munere & custodia illius officialis, qui in summa deponat de pertinentibus ad eius officium, quod ita exerceat; Adinstar eorum quæ habemus in Notario rogato, vel in eius successore. *Gregor. & decis. 38. add. ad Burat. decis. 4. 4. decis. 284. ex num. 7. par. 7.*

Nisi tamen ille officialis deputatus esset per collitigantem, cujus sit archivium, vel regitrum, seu liber, unde compulsatio faciendâ est, cum tali casu non intret ratio publicæ, & non suspectæ fidei, quæ per legem præsumitur, seu præsupponitur in publico officiali indifferenti, deputato per principem, vel per alium superiorem pariter indifferenter, cum tunc necessaria sit compulsoria, principaliter pro magis exacta recognitione matricis, seu originalis, quæ ita per collitigantem in proprio archivio seu registro per eundem officialem a se deputatum, suumque famulum, seu ministrum dependentem, confingi, seu alterari potuerit, ut quandoque praxis docuit; Ad eundem pro causarum gravitate, & pro qualitate suspicionis, eiusque argumentorum, ac etiam pro faciliore vel difficiliore praxi, juxta locorum, seu regionum distantiam; vel aliam qualitatem, neque istud compulsoriarum remedium sufficiens reputetur, sed demandari solet asportatio originalis ad Urbem, ut oculis Judicis subiciatur; Dummodo altera Pars quæ suspicionem habet, & allegat, se offerat proprio sumptu, proprioque periculo hanc asportationem facere, ne alias detur occasio fraudibus, & machinationibus in itinere, affectandæ peremptionem originalis, *decis. 110. num. 5. par. 10. Ferrar. pensiois 12. Mayo in 1647. & 7. Februarii 1648. coram Ghislerio, quarum prima est dec. 32. ead. par. 10.* Ideoque ista praxis nimium rara est, non apta recipere certam regulam, sed pro singulorum casuum particularibus circumstantiis ex prudenti, beneque regulato arbitrio Judicis pendet.

Procedunt hæc, circa fidem dandam iuribus extractis per officialem ad id deputatum, ut plurimum in iuribus judicialibus existentibus in archi-

vio alicujus Curie vel Tribunalis, sive in registris vel aliis documentis existentibus in archivis publicis principatus, cum similibus; Quo verò ad instrumenta extrahenda, ex prothocollo, vel ex actis alicujus Notarii defuncti, seu civiliter mortui, ob mutationem status, vel ob sibi interdictum officii exercitium, adeunt per alium extractio faciendâ sit, non de facili dari potest certa regula generalis, quibuscumque locis, & casibus applicabilis, ob stylos diversos regionum, seu locorum, diversaque species Notariorum.

Agendo siquidem de praxi Urbis, & Status ecclesiastici, duæ sunt species Notariorum, qui super actibus voluntariis, & non contentiosis instrumenta facere solent; Una scilicet eorum, qui habent notariatum in officium à Principe, vel ab altero ad id potestatem habente, cum iure, seu facultate gerendi etiam acta judicialia, in quibus principaliter eorum munus consistit, adeunt omnes scripturæ sint annexæ officio, cum quo, (ubi officium sit vacabile) devolvuntur, ac respectivè alteri per principem vel alium conceduntur, ut sunt illa officia, de quibus in Regalium sede vel materia pluries agitur, *tit. de Regal. disc. 7. cum pluribus seqq.* Et alii sunt Notarii privati, qui vulgò instrumentantes tantum dicuntur, quia nempe sint creati Notarii à Papa, vel à Collegio Prothonotariorum sive à Collegio, aut Scripserunt ab altero ad hanc facultatem habente, atque descripti in Archivio, privatæ domi viventes, extrahentium libito, pro eorum peritia, vel fide, assumantur super privatis conventionibus.

In prima specie Notariorum, qui verè publici sunt, datur formalis successor subrogatus in omnibus loco prædecessoris, eo quia semper unum, & idem est officium, eademque persona formalis Notarii, Personæ verò materiales, quæ mutantur, considerantur, tanquam instrumentum seu organum, sive tanquam ministri, ideòque nullum cadit dubium, quin successor absque alia solemnitate det instrumentum publicum super rogitu prædecessoris.

In altera verò specie, non datur formalis successor, cum sit jus merè personale, ideòque de jure prothocollus remanet in hereditate Notarii defuncti, atque emolumenta pertinent ad hæredes; Unde propterea passim de jure habetur mentio de usufructu, aliave privata pertinentia hujusmodi prothocollorum, & emolumentorum, *in de servit. ad materiam usus fructus.*

Verum prudenter provisum est, ut prothocollis, aliave matricibus, asportentur ad publicum archivium in certo loco deputatum, ut eundem, Notarius, vel alter officialis, deputatus custodiae archivii, extrahat instrumenta; Et consequenter dicitur facta extractio per officialem, deponentem de re spectante ad officium suum.

Sed si casus præbeat, quod hæc asportatio ad publicum archivium non fiat, adeunt scripturæ retineantur per hæredem, qui sit etiam Notarius privato jure, ideòque extractionem faciat, vel eo mittente, eam faciat alter privatus Notarius; quamvis huic hæres ex eius libito scripturas custodiendas tradiderit, sive venditionis, aut donationis titulo concesserit, non per hoc tamen dici potest extractio facta per successorem ratione officii; Et per consequens requiritur compulsoria, sine cujus solemnitate, non dicitur instrumentum in forma probanti; Atque ad has distinctiones reflectendum est, cum frequens praxis doceat æquivo-

rum

rum incursum, quodque sepius capiatur, quid pro quo.

In dicto autem Regno Neapolitano, diversa est praxis, quoniam Notarii actitantes, sive in titulum juxta praxim Urbis, sive jure conductionis annalis, vel ad aliud tempus à Baronibus, vel à Communitatibus, aut ab aliis habentibus in titulum, acta solum judicialia peragunt, ipsique, non vocantur Notarii sed Actuarii, seu magistri actorum, atque se non ingerunt in rogibus privatarum conventionum, præterquam in illis obligationibus, quæ dicuntur penes acta Curiae; Unde si casus præbeat, ut ille, qui, vel in officium, vel jure conductionis est Actuarius, sit etiam Notarius, atque de aliquibus instrumentis rogetur, tunc hujusmodi rogibus non remanent in actis, sed dicuntur de proprio ac privato prothocollo, cum ea reduplicatione personarum formalium, quæ passim ex legis fictione, datur in eadem persona materiali, Unde propterea ipsi morientibus remanent prothocolli, aliæque originales scripturæ, apud eius hæredes; Et quamvis per Regias ordinationes, quando hæres non sit etiam Notarius, teneatur, vel in custodiam, sive per viam alienationis, eas tradere alteri Notario; Attamen, excepta Regia Civitate, in qua Notarii superstitibus, diligenter curant acquirere schedulas, & scripturas Notarii morientis, in aliis Regni Civitatibus, & locis, & præsertim in parvis, meo tempore, parum id servabatur; Sed quomodo cumque sit, dici non potest, quod ad sit illa successio in officio, quæ, ut supra, verificatur in habentibus officium vacantium, cum dicatur potius successor voluntarius jure privato; Et per consequens de stricta juris censura, necessaria est solemnitas compulsionis.

Verum in illis Tribunalibus, ea in usu non est ob facultatem, quæ eisdem Notariis, in eorum privilegio expresse tribuitur, reassumendi in publicam formam instrumenta cujuslibet alterius Notarii defuncti, dummodo vivant duo testes, vel unus, & Judex ad contractus, cum quorum interventu, recognoscitur prothocollo seu matrix, ex qua reassumptio fiat; Atque super hoc actu, cum aliis testibus, alioque Judice ad contractus, Notarius conficit quandam speciem novi rogibus, ac propterea in ipso instrumento, quod in publica forma reassumitur, se subscribunt testes, antiqui & moderni, illique dicuntur, in primis gestis, isti vero in novis gestis.

Quatenus verò, ad limites privilegii non verificatur superventia testium, ut supra, adeo hæc facultas desit; Tunc servatur in effectu [sub aliquo tamen diverso stylo] solemnitas compulsoria, quod scilicet obtinetur Regia provisiō, directa in judicio ordinario loci, super recognitione scripturæ originalis, ex qua reassumptio instrumenti faciendā est, atque comperto, originalem matricem Notarii defuncti, cum suis requisitis, à falsitatis vel suppositionis suspitione alienam esse committit Notario, ac alteri Judici ad contractus, & testibus qui in eo actu intervenerunt, ut publicum instrumentum de super reassumant, & subscribant; Atque ita fortè, mutatis mutandis, in aliis ditionibus servabitur, cum totum pendeat, quoad substantiam ab eodem principio, quamvis modi, vel styli, sint diversi.

Præsupposito autem, quod instrumentum, vel aliud documentum, hanc formam probantem non habeat, tunc non dicitur instrumentum, neque probationem facit, quamvis (ut supra insinuat

est) ageretur de copia, vel de fide eiusdem Notarii rogati. *Burratt. dec. 543. num. 1. dec. 135. par. 1. rec.* Hujusmodi vero copias, vel fides, ex quodam stylo, deferuntur inter præsentis, parte non opponentes, dum ita ea incontinenti de veritate certificari potest, cum inspectione prothocolli, siue originalis, unde de facili instrumentum publicum resummi potest. *dec. 264. num. 11. & 265. num. 5. par. 7. rec.*

Adhuc tamen quandoque scripturis, ac juribus informibus deferri solet; Vel scilicet, quando altera pars citata ad dicendum contra, nihil opponat, quoniam tunc si ipsa non opponente, feratur sententia, non poterit dicere de illius nullitate, eo quia non justificetur ex actis ob deficientem formam probantem. *Mantic. dec. 127. num. 2. dec. 283. num. 15. par. 11.* Bene verum quod in gradu appellationis, vel restitutionis in integrum, si formiter de hoc opponat, admittitur oppositio, atque faciendā est recognitio, cum negligentia præjudicet in illa substantia tantum, non autem in ulteriori. *Dunoz. et. decij. 543. num. 3.*

Defertur item juribus, quamvis informibus, quando sint bene adminiculata. Potissimè verò ubi accedat adminiculum observantiae quod in hoc proposito vehementissimum reputatur; *Burratt. & add. dec. 243. Bich. dec. 622. num. 11. & l. 9. tit. de Testam. disc. 26. & 66.* Non tamen in hac materia adminiculorum dari potest regula, certa & generalis, quoniam (ut nimium frequenter in omni ferè materia advertitur) totum pendet ex singulorum casuum particularibus circumstantiis, ex quibus in uno casu aliqua adminicula sufficientia sint, in altero autem, eadem, ac majora sint insufficientia, atque tenta gravitate materiae, qualitate personarum, & regionis, aliisque hujusmodi considerari solitis, & potissimum, (ut dictum est,) attenta qualitate observantiae.

Et quoniam, pro nostris præsertim Italiae moribus, quando agitur de factis antiquis, jura seu documenta extrahi solent ab archivis per eorundem archiviorum custodes, vel officiales, qui ut supra, loco Notariorum habentur; Hinc proinde, quæstiones frequenter cadunt, super fide archivii præstanda; Atque in primis eius qualitas inspicienda est, an scilicet sit archivium publicum, & jurisdictionale, ut sunt archivia Principum, aliorumque publicorum Magistratuum secularium, ac etiam illa Episcoporum & Civitatum, sive sunt quadam archivia Monasteriorum, quæ ratione antiquitatis ac probatae fidei, & diligentis custodiam, publica reputantur; Ut (ex gr.) est celebre archivium Cassinense, cum similibus; Positaque publicitate inspicendum est, an eiusdem archivii dominus in causa de qua agitur sit collitigans, sive aliquod interesse habeat, cum tunc archivium non deferatur, eo modo quo deferendum esset in causa inter tertios, absque illius interesse mixtura. *dec. 59. par. 11. Bich. dec. 246. Ortob. dec. 245.*

Præterea, solum archivium, robor non præbet scripturæ informi, quæ ibi reperitur, cum quilibet possit affectate in eo scripturas reponere, ut postea sumptum authenticum extrahatur, pro eius intentione fundanda; sed ipsa scriptura, habere debet faciem, ac formam publicæ, ac probantis, quodque ab antiquo ibi inter alias antiquas scripturas extiterit, & non consistet de suppositione. *Bich. dec. 246. & dec. 59. p. 11.* Quamvis etenim machinatores, illi præsertim, qui inanis gloriæ cupidi, seu verius, in hoc genere sulti manifesti nobilitates ita affectant prævidentes has difficultates, curent, ut per antiquitatis

quitatis imitatores, effingantur privilegia, & documenta, quæ habeant characterem, ad formam illorum temporum, eaque curent, reponi in illis scriptis vel arculis, in quibus confamilia documenta vera asservantur; Attamen impossibile est, ut lex humanæ malitiæ, omnino occurrere valeat. Ideoque in casus occurrentia, prudens, & oculus Judex, alia adminicula indagare debet, illud præsertim verisimilitudinis, vel inverisimilitudinis.

25 Defertur item quandoque simplicibus copiis vel sumptis, quæ reperiuntur in actis, quia nempe, pro frequenti stylo, exhibeatur in actis scriptura originalis, cum facultate illam reassumendi, relicta in eisdem actis copia collationata; Verum in hoc, nimium circumspicere procedendum est, pro facti qualitate, & an agatur de negotio recenti, vel antiquo, dum sola antiquitas non sufficit, nisi etiam urgentia accedant adminicula, quoniam alias quilibet posset pro libito confingere aliquam sibi opportunam scripturam, illamque tanquam originalem producere, deindeque eam reassumere, ut falsitas convinci non posset, fundando ejus intentionem in dicto sumpto producto in actis. *tit. de dote disc. 22.* Hinc propterea universa hæc materia facti potius, quam juris dicenda est, uniformem generalem regulam non recipiens, sed pro facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantiis decidenda.

26 Datur etiam aliquando casus, ut id, quod de sui natura per scripturam justificandum est, justificetur per testes, ob scripturæ scilicet amissionem; Nimium tamen rari videntur casus, in quibus ista species probationis perfectæ, & concludentis verificetur, ob multa requisita, quæ desuper desiderantur; Primò scilicet illud casualis & non culposa, non autem culpa, & affectata amissionis; Secundo, ut constet de præcedenti existentia in eo loco, in quo casus contingit; Et tertio quod testes valde periti, beneque informati, de illius scripturæ renore deponant, bonas & concludentes scientiæ causas assignando; Atque rigore in hac probatione procedendum est, ratione ejusdem superius insinuatæ machinationis & malitiæ, ut alibi advertitur. *tit. de juridict. disc. 11.*

27 Reflexebam quoque in casus contingentia, ut in hoc proposito haberi debeat ratio qualitatis casus, vel accidentis, an scilicet esset accidens privatum, in quo dictæ affectationis suspicio cadere valeat, vel e converso publicum, vel notorium, quod non illam solam scripturam, sed multas alias percutiat, ut in excidiis, vel incendiis contingit, ut scilicet magis benigne isto casu procedatur, quam in altero; Ac etiam, an scriptura, quæ amissa supponitur, sit verisimilis, & fieri solita, illaque potius allegetur ad se excusandum, à damno & præjudicio; Ut (ex. gr.) si hæres alleget confecisse inventarium in actis illius Curia, cujus scripturæ perierint, ne ita ultra vires teneatur; Vel e converso, quis agendo alleget aliquid exorbitans privilegium, vel aliud documentum, cum similibus, pro facti qualitate. *tit. de hære de in Arianen. in supplemento.*

Quatenus verò, scripturæ, per alteram partem occupentur, seu lacerentur, aut comburantur, quoties id licite fieri non potuit tanquam de scripturis, quæ non esset propriæ tuæque liberæ dispositionis & tunc iste actus fundat intentionem

Card. de Luca de iudicis & judicialibus.

nem alterius partis in eo, quod afferat in illa scriptura contineri. *Scribentes apud Farinac. lib. 1. consil. 43. idem quest. 150. par. 7.* Id autem circumspicere etiam intelligendum est, ad instar eorum, quæ habentur in juramento in litem, ut scilicet momentum adminiculorum accedat.

Quamvis etenim ea, quæ de casu amissionis vel de altero lacerationis aut occupationis, dicta sunt, æquè percutiant instrumenta, aliave documenta, ac scripturas privatas, de quibus *disc. sequ. particularis inspectio* habetur; Attamen pro frequentiori contingentia, occasione publicarum scripturarum de hoc agitur.

Idemque circa materiam editionis, de qua in Curia frequenter disputari solet; Quamvis enim juris regula sit, quod una Pars non tenetur alteri edere ejus jura; Attamen de recepto stylo Romanæ Curia, fundato in quadam æquitate canonica, quæ veritatem attendit, atque juris civilis subtilitates abhorret, tenetur constituto de suis requisitis; Primò nempe de existentia de tempore motæ litis, vel postea; Secundo de interesse petentis; Et tertio de casu subsidii, quod scilicet aliunde haberi non valeat; Ita tamen ut primum requisitum, plenam, ac perfectam probationem habeat, cum ad id non sufficiat præsumpta, quamvis agatur de hærede, qui admittitur ad jurandum non habere, neque dolo defuisse possidere. *Gregor. & add. dec. 129. & 199. Buratt. & add. decif. 266. & 278. dec. 237. par. 1. rev. & sepius.*

Nisi de illo agatur, qui ex debito officii tenetur eas scripturas conservare, cujus respectu sufficit probatio existentia etiam ante litem. *add. ad Buratt. dicta decif. 278. dec. 207. par. 10. rev. ubi de Notario.* Aut ubi ad earum exhibitionem obligatio accesserit. *Rot. in Pisaven. redditionis rationis 5. Aprilis 1666. coram Albergato.*

31 Exhibenti autem scripturas, ac afferenti alias non habere, creditur, donec doceatur de non integritate, cum in dubio præsumptio assistat exhibenti, nisi de mendacio convincatur. *decif. 70. par. 10. rev.*

32 Non datur tamen coactio præcisæ ad factum, ubi juret non habere, cum tunc admittatur ad offerendum id, quod interest, nisi de mendacio quoque convincatur, juxta generalem regulam, quam habemus in materia præcisæ obligationis ad factum, necne. *Buratt. dec. 808.*

33 Super scripturarum item vel jurium productione, vel repetitione, quæstiones in praxi cadere solent, ad plures effectus; Primò scilicet illum approbationis, vel confessionis eorum, quæ in eis continentur, atque de hoc supra in Rubrica confessionis agitur. *supra disc. 23.*

34 Secundo, an & quando dicatur facta realiter realiter, vel potius verbaliter tantum; Id autem certam non recipit regulam, quoniam cum facti sit quæstio, ex ejus circumstantiis decidenda est; Illa verò considerationes, quæ fieri solent, an scilicet ad sit verbum facta &c. sive an Judex dicat *visis &c.* cum similibus, inducunt argumenta probabilia quidem, non autem necessaria. *Gregor. & add. decif. 59. Buratt. & add. decif. 217. Otthob. decif. 8. Bich. decif. 466.*

35 Et quando sufficiat solum verbalis, pendet à stylo, cui in hoc est deferendum. *Gregor. decif. 58. Royas decif. 293.* Regulariter autem de jure non sufficit. *Buratt. decif. 134.*

Debet item fieri productio parte citata

1

Nisi

36 Nisi ea præsente fiat, Vel nisi agatur ad solum effectum docendi de interesse pro admissione ad causam. Gregor. & add. dec. 209. Buratt. dec. 134. Vestr. lib. 6. cap. 1. & lib. 5. cap. 2. Rovit. pragmat. 26. de officio S. R. Conf.

37 Produca in uno iudicio, non præjudicant in alio etiam inter easdem partes, minusque profunt, nisi reproducantur vel repetantur. Buratt. & add. dec. 94. Quæstione cadente, ubi idem sit iudicium, sed mutetur iudex. decif. 209. post Zaceb. de obl. Cam.

38 Generalis item productio omnium iurium & scripturarum non sufficit utpotè nimis vaga. Buratt. dec. 134.

39 Minuque assertio productionis, nisi de illorum tenore constet; Solumque ea aliquod præstare potest adimiculum, cum aliis conjungendum. Mantio. decif. 352.

De probatione per scripturas privatas, earumdemque scripturarum recognitione, ac recognoscendi modis; Ac etiam de probatione per sigillum, vel typum.

S V M M A R I U M

- 1 DE duplici effectu istius probationis, in præjudicium scribentis, & tertii.
- 2 Quando scriptura non probat contra scribentem, multò minus contra tertium.
- 3 Quoad principale nil refert, an adsit tempus, vel testes &c.
- 4 Nihil autem refert quoad tertium, & de ratione.
- 5 Habens scripturam privatam anteriorem, non vincet instrumentum publicum posterius nisi trino teste munita sit.
- 6 De opinione volentium, ut id sit de forma præcisa, & non sufficiat equipollens.
- 7 Quod probabilius sit, ut admittatur equipollens, & de ratione.
- 8 Quomodo adesse dicatur equipollens.
- 9 De partibus, quæ in iudice concurrere debent, & quare.
- 10 Ad quid adverti debeat pro dicto equipollente implemento, & quomodo sicut simul veritas cum falsitate.
- 11 Idem est habere instrumentum publicum, ac alium documentum, vel probationem certam ad hunc effectum.
- 12 An intret distinctio summa, quod scriptura privata excedat, vel non excedat libræ auri.
- 13 Quod in nobili, & Magnate est modicum, in paupere, & populari est multum &c.
- 14 An ista lex de qua num. 5. procedat in quocumque alio casu in quo intret eadem ratio.
- 15 Quod facilius, vel mitius procedatur cum contentente de liberatione.
- 16 Quod materia non sit capax regulæ generalis.
- 17 Qui sint tertii, quibus minus scriptura privata præjudicet.
- 18 De suspitione antidata in beneficiis.
- 19 Quanam quæstiones cadant, respectu principalis debitoris.
- 20 De regulâ quod scriptura probet contra scribentem.
- 21 De ampliacione, & quod sola subscriptio sufficiat.
- 22 Etiam si corpus scriptura sit manu alterius partis.
- 23 Subscriptio restringit, seu qualificat scripturam.
- 24 An sola scriptura sine subscriptione sufficiat.

25 Regula de qua numer. 20. procedit etiam in epistolis familiaribus, seu literis mistivis.

26 De duplici modo impugnandi scripturam.

27 De materia subscriptionis, quæ assertatur facta in folio albo.

28 In hac materia non cadunt exceptiones doli, vel metus, aut falsi præsuppositi.

29 De materia recognitionis, & de praxi Auditoris Camera recognitionis fidei in contumaciam.

30 Quod id non prædicetur in Rota.

31 Quod in hoc non cadat certa regula, sed debeat deferri stylis.

32 An hæres teneatur recognoscere manum ejus auctoris defuncti.

33 De scripturis privatis testatorum, & ultimarum voluntatum.

34 De pluribus modis recognitionis.

35 Quare isti modi non examinentur, & quod debeat deferri stylis.

36 De distinctione inter scripturas, in quibus adhiberi solent testes, vel non.

37 De stylo Curia attendendi indistinctè recognitionem per testes habentes notam manuum, etiam in sebeaulis testamentariis.

38 Quod ista dicatur probatio semiplena, quod declaratur &c.

39 De eodem, & quæ regula desuper cadat.

40 De recognitione per fenestellas, aut inter plures, & inducione peritorum.

41 Modus scribendi ex tempore variatur.

42 An scriptura antiqua iudicatur recognitione.

43 Quomodo materia decidi debeat.

44 De recognitionis retroractione.

45 De aliis ad materiam.

46 Scriptura memorie causa non probat contra scribentem.

47 De probatione per sigillum, vel typum.

D I S C. XXIX.

AD duplicem effectum disputari solet de probatione, ac etiam de actione, quæ resultat a scriptura privata; Primò nempe contra ipsum scribentem, ejusque hæredes, vel alios qui dependenter ab eo causam habeant, ut quidquid ipsi scribenti obstaret, obstet etiam aliis, utpotè ejus personam representantibus; Et secundò, circa præjudicium tertii, non solum ubi sit tertius, qui veniat jure suo independenter à scribente, ut est (ex. gr.) successor fideicommissi, vel feudi, seu beneficii cum similibus; Sed etiam ubi sit tertius, quic causam habeat ab ipso scribente, quem agnoscat in auctorem, sed causa sit necessaria, & talis, quod ejusdem auctoris factum posterius, ei præjudicare non valeat, minusque suum jus tollere, ut (ex. gr.) est creditor, vel emptor, seu cessionarius, aut etiam donatarius inter vivos, cum similibus.

Ad istum itaque secundum effectum, probationis scilicet præjudicialis tertio, per scripturam privatam alterius; Illa in primis statuenda est regula generalis, & certa, ut de scriptura veritate, ac validitate in primis ita constare debeat, quod illa sufficientem faciat probationem contra ipsum scribentem, vel ejus hæredem, aut alterum successorem dependentem, ut supra, qui ejus personam representet, quoniam si non probaret contra ipsum principalem, sine dubio non probabit contra tertium; Ad instar eorum, quæ habentur ad materiam dotis confestata, quod